

Döwlet we döwlet terbiýesi

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Döwlet we döwlet terbiýesi DÖWLET WE DÖWLET TERBIÝESI

Soňky wagtlar döwlet işgäri bilen syýasatçy adalgalaryna beren kesgitlemelerimizde, syýasatçy sözüne biraz ýalňyş düşündiriş bermekde bizi tankyt edenleriň bolşy ýaly, döwlet işgäri we döwlet terbiýesi boýunça orta atan pikirlerimizi goldap, bu pikirleriň çeşmesini sorayan okyjylarymyz hem boldy. Bilşiňiz ýaly, medeniýet diýip ~ okap-öwrenen zatlarymyzyň çeşmesini ýatdan çykaranymyzdan soňky, özümüzde galan bölegine aýdylýar. Bu pikirler belli-başly çeşmelerden ötri uzak wagtyň dowamynda döreýär. Şeýle-de bolsa, hakydamyza ser salyp görenimizde, döwlet, döwlet düşünjesi, döwlet terbiýesi ýaly düşünjeleriň sakasynda ilkinji nobatda Orhon ýazuw ýadygärlikleri, soňra «Bagta besleýji bilim» («Kutadgu bilig»), «Syýasatnama», «Döwlet we demokratiýa», «Döwlet we döwlet terbiýesi» ýaly çäksiz lezzet alyp okan kitaplarym bardygyny görýäris. Ýeri gelende, Mahmyt Kaşgarlynyň «Diwany lugat et-türkünde» agzalýan “Ýir basrukı tag, budun basrukı beg” («Ýeri – dag, halky – beg, /döwlet işgäri/ aýakda tutar») diýen nakyldan hem diýseň täsirlenendigimi aýdaýyn. Hut şu görnüşde Ýusup Balasagunlynyň «Bagta besleýji bilimde» nygtaýan: «Begler (döwlet işgäri) gowy adamlary özlerine ýakyn tutsalar, erbet adamlaram gowy hereket etmäge mejbur bolarlar. Begleriň töweregini erbet adamlar gursap alsa, onda ýurda tutuşlaýyn erbetler häkimlik eder» diýen jümlesini boýnumdam monjuk edip asyp goýdum.

Şeýh Edebalynyň Osman Gazy Türkmene ýüzlenip aýdan nesihatynda şeýle jümleler bar:

«Eý ogul! Begsiň, mundan beýläk gaharlanmak biziň paýymyza, geçirimlilik we uýgunlaşmak (ýagny, ýagdaýa görä hereket etmek) seň paýyňa, agram salmak biziň paýymyza, göwün awlamak seň paýyňa, aýyplamak biziň paýymyza, döz gelmek seň paýyňa, bölmek biziň paýymyza, bitewileşdirmek seň paýyňa düşýär.

Şeýle-de, Nuretdin Topçynyň: «Döwlet işgäri özi arkaýyn ýaşama diýen zady undan we il-gününi arkaýyn ýaşatmaga ömrüni bagyş eden adamdyr» diýen sözi hiç mahal ýadymdan çykanok. Nihad Sami Banarlynyň şu dogaýy jümleleri bolsa hemişe ýolgörkezijim boldy:

«Ýokary wezipeli döwlet işgärleri özlerine geňeşdarlyk edýän alymlaryň, syýasatçylaryň, sungat we döredijilik intelligensiýasynyň beýikligi we şolaryň ählisiniň gymmatlygy derejesinde beýikdir».

Ýokary wezipeli döwlet işgärleri töweregine ýurduň ýokary ahlakly, belent adamsöýümlü, gaýratly we gujurly, sarsmajak imanly sungat adamlaryny, ýazyjy-şahyrlary, dana kethudalary jemläp, olara sala salyp durmasa, işlerinde hiç haçan rowaçlyk tapmaz.

Elbetde, şeýle geňeşdarlaryň bolsa «Lepbeý, şahym! Sen näme diýseň dogrudyr!» diýip duranlary däl-de, «Seň bu edýäniň ýalňyş! Dogrusy, ynha, şeýle bolmaly, sebäbi...» diýip bilýänleri gerek.

Taryhyň sahypalaryna seredenimizde, ýurdunda ýaranjaňlygy we gözboýagçylygy sungat derejesine çykaranlaryň hem az bolmandygyny görýäris. Galagoply taryh diňe ýaranjaňlary halamaýan seýrek hökümdarlaryň döwründe ynjalyk tapypdy...

Käşgä, ýokardan aşaklygyna barmak бүкүп sananymyzda göz önümizde janlanyp gidýän ýokary wezipeli döwlet işgärleri bu prinsiplerden habarly bolsalar bolmaýarmy... Käşgä, biziň döwlet dolandyryşy düşüňjämize «Bir har-da bolsa dönderer, asyýaby döwleti» diýen pikir siňmedik bolsa bolmaýarmy...

Käşgä, ýokary wezipeli döwlet işgärlerimiz döwleti dolandyryp bilmek üçin okap-ýazmagyň, ylym-bilim almagyň hökmanydytyny bilsediler we oturan kürsülerine «nadanlygyň haýu-höwesi» bilen oturmadyk bolsadylar... Hem käşgä bizem ýurdumyzyň bu perişan halyna garap, dyzymyzy ýumruklaman oturan bolsak bolmaýamy...

Şahyryň üç setirlik jümlesi bilen sözümi jemleýärin:

Biz laýykdyr öýtme, bu bolýan zatlara,

«Üýtgeşme bolmagny isleseň eger:

Syýasatçy millette ynanma!»

(Li-müellifihî)

Ahmet SEWGI.

yenicag_2014 Publisistika